

Geoorde Futen foerageren soms bij Knobbelzwanen in de buurt om te profiteren van de door de zwanen opgeschrikte visjes en andere waterorganismen (Karel Mauer) *Black-necked Grebes sometimes associate with feeding Mute Swans to take prey items that are disturbed by the swans.*

Commensalisme van Geoorde Futen bij Knobbelzwanen

Adriaan J. Dijkse
Gerard L. Ouweeneel

Op 7 november 2005 namen wij een groep van enkele tientallen foeragerende Knobbelzwanen *Cygnus olor* waar in Lacul Saraturi, een ondiep zilt meer (ca. 2 kilometer lang en maximaal 500 meter breed) nabij Murighiol, Dobroedzja, Roemenië (net ten zuiden van de Donaudelta). Het viel ons op dat verschillende grondelende zwanen geëscorteerd werden door een of meer Geoorde Futen *Podiceps nigricollis*. Door andere bezigheden hebben we niet exact bepaald hoeveel Geoorde Futen gemiddeld een Knobbelzwaan vergezelden, maar we zagen in ieder geval drie zwanen met respectievelijk drie, twee en één Geoorde Fuut in hun kielzog. Telkens wanneer een zwaan met zijn kop en hals onder water ging om te grondelen, doken de in de nabijheid verblijvende futen eveneens

onder. Aan golfbewegingen rondom de zwaan en aan het soms langs zij bovenkomen van de futen, was af te leiden dat de futen in de onmiddellijke nabijheid van de grondelende zwaan bleven. Zodra de zwaan kop en hals weer boven water verhieft, kwamen de futen weer aan de oppervlakte

Knobbelzwanen zijn over het algemeen plantenetters, terwijl Geoorde Futen vooral visjes en kleine waterbeestjes eten (Cramp 1977). Het is dus niet waarschijnlijk dat de futen voedsel stalen van de zwanen. Deze vorm van parasitisme is wel bekend van duikeenden zoals Tafeleend *Aythya ferina* en Kuifeend *A. fuligula*, die wortelknolletjes van fonteynkruidentelen stelen die door Kleine zwanen *C. bewickii* worden opgewoeld (Nolet *et al.* 2002). Het is waarschijnlijker dat de Geoorde Futen op visjes aasden die door de grondelende zwanen werden opgeschrikt. Omdat het niet waarschijnlijk is dat de Knobbelzwanen hinder of profijt hadden van de aanwezigheid van de Geoorde Futen, kunnen we deze relatie benoemen als commensalisme.

In de beschikbare ornithologische literatuur konden wij over dit gedrag van Geoorde Futen bij Knobbelzwanen niets vinden. Er zijn wel voorbeelden van commensalisme bekend van andere fuutachtigen. De Australische Grijskopfuut *Poliocephalus poliocephalus* bijvoorbeeld duikt naar prooien die opgeschrikt zijn door voedselzoekende herbivore watervogels (Marchant & Higgins 1990). Ook voor de Australische Dodaars *Tachybaptus novaehollandiae* is beschreven dat ze Meerkoeten *Fulica atra*, Zwart Waterhoen *Gallinula tenebrosa* en Wenkbrauweenden *Anas superciliosa* volgen, vooral als er veel vegetatie aanwezig is, waarbij ze ongewervelden eten die door de grotere vogels worden opgejaagd (Marchant 1990). Commensalisme is ook genoemd voor de Dodaars *T. ruficollis* bij Wilde Eend *A. platyrhynchos* en Meerkoet in Europa en onder andere bij de Kaapse Taling *A. capensis* in Afrika, waarbij de watervogels door de vegetatie rommelen en kleine ongewervelden opschrikken ten gunste van de futen die, om deze diertjes te bemachtigen, niet zelden alleen de kop onder water hoeven te steken (Del Hoyo *et al.* 1992).

Het samen voorkomen van futen en eenden hoeft niet altijd te betekenen dat er sprake is van een commensalistische relatie. Het kan namelijk ook verklaard worden door het voorkomen van grote hoeveelheden voedsel op één locatie, of doordat de soorten elkaars nabijheid zoeken om de veiligheid te vergroten. Deze verklaringen

worden bijvoorbeeld aangehaald om het samen voorkomen van Kuifduiker *P. auritus* en Brilze-eend *Melanitta perspicillata* te verklaren (Del Hoyo *et al.* 1992). In het hier beschreven geval foerageerden de Knobbelzwanen juist ver uit elkaar, dus het lijkt erop dat we deze alternatieve verklaringen voor het samen voorkomen van zwanen en Geoorde Futen kunnen verwerpen, en dat we in Lacul Saraturi wel degelijk met een geval van commensalisme te maken hadden.

Literatuur

- Bauer K.M. 1966. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 1. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- Cramp S. (ed) 1977. Birds of The Western Palearctic, Vol. 1. Oxford University Press. Oxford.
- Del Hoyo J., A. Elliott, & J. Sargatal (eds) 1992. Handbook of the Birds of the World, Vol. 1. Lynx Edicions, Barcelona.
- Marchant S. & P.J.Higgins (1990). Handbook of Australian, New Zealand & Antarctic Birds. Vol. 1. Oxford University Press, Melbourne.
- Nolet B.A., R.M. Bevan, M. Klaassen, O. Langevoord & Y.G.J.T. van der Heijden. Habitat switching by Bewick's Swans: maximization of average long-term energy gain? Journal of Animal Ecology 71: 979-993.

Adriaan J. Dijkzen,
Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, Texel
Gerard L. Ouweneel,
Lijster 17, 3299 BT Maasdam

Commensalism between Black-necked Grebes *Podiceps nigricollis* and Mute Swans *Cygnus olor*

On the morning of November 7th, 2005, the authors observed a scattered flock of foraging Mute Swans at Lacul Saraturi, a saline lake near the village of Murighiol, just south of the delta of the Danube, Romania. Several swans were being escorted by Black-necked Grebes. Each time the swans put their head and neck under water to feed, the grebes dived. As soon as the swan raised its head from the water the grebes also surfaced. Judging from small waves caused by the feeding grebes, and from the positions where the grebes surfaced, it was

apparent that the grebes remained in the direct vicinity of the up-ending swans. It seemed that the grebes stayed in the neighbourhood of the swans to take prey that was disturbed by the swan's feeding activities. Given that grebes normally feed on fish and invertebrates, and swans on waterplants, and that the swans did not seem to be hindered by the feeding grebes, we can classify this coexistence as commensalism. Although several examples of commensalisms between grebes (*Podicipedidae*) and herbivorous waterbirds have been documented, this is the first record of Black-necked Grebes in combination with Mute Swans.